

Nr 339.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående inrättande av en norrländsk andelsmejerifond; given Stockholms slott den 23 april 1917.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond, benämnd norrländska andelsmejerifonden, skall inrättas för understödjande av andelsmejeriers anläggande i Dalarna och Norrland, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 150,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna mejerilån för anläggande av sådant mejeri;

dels såsom kapitalökning anvisa för år 1918 ett anslag till denna fond av 150,000 kronor;

dels och godkänna de av chefen för jordbruksdepartementet föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för lån ur ifrågavarande fond.

De till ärendet hörande handlingar skola tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

K. Dahlberg.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 23 april 1917.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern SWARTZ,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena LINDMAN,
Statsråden: VON SYDOW,
STENBERG,
FALK,
HAMMARSTRÖM,
MÄRTEN ERICSSON,
ÅKERMAN,
CARLESON,
HANS ERICSON,
DAHLBERG.

Departementschefen, statsrådet Dahlberg anförde:

I årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t under titeln »utgifter för kapitalökning», föreslagit riksdagen att i avbidan å blivande proposition angående inrättande av en norrländsk andelsmejerifond såsom kapitalökning för denna fond för år 1918 beräkna ett anslag av 300,000 kronor. Detta belopp upptogs bland de utgifter, som vore avsedda att bestridas av lånemedel.

Sedan detta ärende numera vunnit erforderlig utredning, anhåller jag att få anmäla detsamma.

I skrivelse nr 84 den 13 maj 1916 har riksdagen med anledning av en inom riksdagen väckt motion anhållit, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning, på vilket sätt och i vilken omfattning nödiga

medel kunde såsom lån ställas till förfogande åt de hushållningssällskap inom Norrland och Dalarna, som ville åt nyinrättade andelsmejerier, vilka därav vore i behov, tillhandahålla nödigt byggnads- och rörelsekapital, samt därefter för riksdagen framlägga det förslag, vartill en dylik utredning kunde föranleda.

Såsom motivering för denna framställning har riksdagen i skrivelsen anfört följande.

Mejerihanteringens stora betydelse för det svenska jordbruket och dess framtida utveckling torde ligga i öppen dag. Särskilt är ett väl utbildat mejeriväsen av vikt för Norrland, varest ett bärkraftigt jordbruk måste baseras på foderväxtodling och kreatursskötsel.

Också hava, såsom i motionen framhålles, på senare tider från det allmänna sida vidtagits åtskilliga åtgärder till mejerihanteringens befrämjande. I sådant hänseende erinrar motionären om åtgärderna för beredande av bättre avsättningsmöjligheter för våra mejeriprodukter, för höjande av det svenska exportmörets beskaffenhet, för utbildande av duglig mejeripersonal o. s. v. Emellertid har hitintills en viktig fråga av statsmakterna lämnats opåaktad, nämligen den om understödjande av tillkomsten av ett tillräckligt antal mejerianläggningar. I detta avseende beslöt visserligen hushållningssällskapens år 1910 samlade ombudsmöte, på motionärens förslag, en skrivelse till Eders Kungl. Maj:t med hemställan om åtgärder för inrättande av en lånefond för utlämnande av lån till nya andelsmejerier. Sedan emellertid skrivelsen blivit av lantbruksstyrelsen avstyrkt, har densamma ej föranlett vidare åtgärd.

I den föreliggande motionen har motionären för Norrlands och Dalarnas vidkommande upptagit den tanke, som låg till grund för nyssnämnda framställning.

Till belysande av ifrågasvarande spörsmåls betydelse för skilda delar av Norrland har motionären hänvänt sig dels till statskonsulenten i mejerihushållning och dels till hushållningssällskapens mejerikonsulenter m. fl. i de olika norrlandslänen.

Av den utredning i ämnet, som av motionären förebragts och för vilken i motionen närmare redogöres, synes framgå, att åtgärder från statens sida i syfte att underlätta tillkomsten av nya mejeriföretag i de nordliga länen äro av behovet påkallade. Riksdagen delar i sådant hänseende motionärens uppfattning, att statens mellankomst bör gå ut på, att möjlighet beredes nyinrättade andelsmejerier att förmedelst lån erhålla nödigt byggnads- och rörelsekapital.

Vad beträffar frågan om lämpligaste formen för de för ändamålet erforderliga medlens anordnande lärers densamma ej kunna avgöras utan en ingående och noggrann utredning. Motionären ifrågasätter i sådant avseende i första rummet upprättandet av en statens lånefond samt, därest detta från statens sida skulle möta betänkligheter, antingen en finansiering i anslutning till vad av föregående års riksdag på Eders Kungl. Maj:ts förslag beslöts för beredande av kredit åt de s. k. jordbrukskassorna, vilket beslut innebar, att statens obligationer skulle kunna lämnas såsom pant för kassornas låneförbindelser i riksbanken, eller ock att de erforderliga medlen ställdes till förfogande från folkpensioneringsfonden. I samtliga fall skulle länen förmedlas genom vederbörande hushållningssällskap.

Utän att i frågans nuvarande läge kunna intaga någon bestämd ståndpunkt

vill riksdagen såsom sin åsikt uttala, att den för jordbrukskassornas finansiering beslutade kreditformen näppeligen synes för ifrågavarande ändamål lämplig, utan att i stället någon av de övriga i motionen föreslagna utvägarna bör komma till användning.

I likhet med motionären håller riksdagen före, att lånen i detta såsom i flera liknande fall böra förmedlas genom vederbörande hushållningssällskap.

Vad beträffar de närmare villkoren för lånens erhållande synes räntan å desamma ej böra sättas lägre än den, som staten själv får erlägga för sina upplånade medel. På det att återbetalningen av lånen ej må bliva alltför betungande torde amorteringstiden böra göras tämligen lång och icke bestämmas kortare än till 15 år.

Motionärens hemställan går ut på, att den föreslagna lånerörelsen skulle komma såväl Norrland som ock Dalarna tillgodo. Emellertid torde det kunna ifrågasättas, huruvida förhållandena i Dalarna och Gävleborgs län äro av beskaffenhet att påkalla statens mellankomst uti ifrågavarande hänseende. Utan att härutinnan vilja göra något bestämt uttalande håller riksdagen dock före, att utredningen i varje fall bör omfatta jämväl sistnämnda landsdelar.»

I avseende å fondens storlek hade motionären uttalat, att ett belopp av 300,000 kronor torde få anses tillräckligt för att möta lånebehovet under den närmaste framtiden.

Sedan lantbruksstyrelsen anbefallts att efter vederbörande hushållningssällskaps hörande avgiva utlåtande i ämnet, har styrelsen med skrivelse den 27 mars 1917 överlämnat yttranden från hushållningssällskapens i Kopparbergs län och de norrländska lånen förvaltningsutskott samt för egen del anfört följande:

»Lantbruksstyrelsen delar till fullo den i riksdagens skrivelse åberopade motionärens åsikt, att knappast någon åtgärd är i så hög grad ägnad att befrämja jordbrukets allmänna utveckling som anläggandet av nya mejerier. Styrelsen har dock, såsom inhämtas av styrelsens underdåniga utlåtande den 17 oktober 1914 angående av hushållningssällskapens ombud gjord framställning om inrättande av en lånefond för andelsmejerier, tidigare ställt sig tveksam, huruvida för att främja nyanläggningar av mejerier krävdes något understöd i form av en statslånefond för ändamålet, allra helst om det gällde att åstadkomma andelsmejerier. Dessa hava nämligen åtminstone i stora delar av landet på grund utav de goda säkerheter andelsföreningarna hava att erbjuda större lätthet att erhålla lån än bolag och enskilda personer. På grund härav och då under tiden efter utbrottet av världskriget den största försiktighet borde iakttagas i fråga om utgifter, som kunde uppskjutas, fann sig lantbruksstyrelsen icke vid tiden för utlåtandets avgivande, hösten 1914, kunna tillstyrka den av hushållningssällskapens ombud gjorda framställningen om inrättande av en lånefond för andelsmejerier inom hela landet.

Såväl den av motionären förebragta utredningen som de yttranden, vilka avgivits av hushållningssällskapen i Norrland och Dalarna, synas emellertid visa, att lån för åstadkommande av andelsmejerier inom detta område av landet äro av behovet påkallade.

Industriens snabba utveckling och därmed ökade behov av kapital samt dess lätthet att förränta av densamma upplagda lån hava ock gjort det allt svårare för jordbruket att erhålla behöfligt penningförlag, ett förhållande som nödvändiggör statens ingripande, om icke kapitaltillgången för jordbrukets idkare skall bliva allt knappare.

Det är sålunda ett verkligt behov, nu betydligt större än tillförne, som för jordbruksnäringen föreligger att erhålla statslån. Särskilt inom Norrland, där sparbanksväsendet, andelsföretagens vanliga förlagsgivare, är föga utvecklade, torde behovet av statens mellankomst vara stort. En lånefond för åstadkommande av nya andelsmejerier i Norrland och Dalarna torde därför numera vara nödvändig, om dessa för jordbrukets främjande önskvärda anläggningar skola komma till stånd. Då därjämte riksdagen genom sitt uttalande i frågan synes vara beredd att anslå behöfliga medel, anser sig lantbruksstyrelsen givetvis böra tillstyrka uppläggande av den föreslagna lånefonden för åstadkommande av andelsmejerier i Norrland och Dalarna.

I likhet med vad som redan äger rum i fråga om nyodlings-, täckdiknings- och fiskerilån torde förmedlingen av lån till åstadkommande av mejerier inom Norrland och Dalarna böra ske av vederbörande hushållningssällskap. Hushållningssällskapen äro synnerligen väl lämpade för en dylik låneförmedling, då de genom sina tjänstemän och konsulenter kunna dels bedöma lånebehovet och dels övervaka användningen av lånemedlen. De hushållningssällskap, som i ärendet hörts, hava ock tillstyrkt en sådan anordning. Åt låneförmedlaren bör då överlämnas att inom vissa gränser bestämma de närmare villkoren för lånens erhållande samt att pröva den säkerhet, som skall ställas för återbetalningen. Att, såsom ett hushållningssällskap hemställer, staten skulle lämna hushållningssällskapen garantier för undgående av förluster på lånerörelsen, anser sig lantbruksstyrelsen icke kunna tillstyrka, då ju hushållningssällskapen genom rätten att pröva och bestämma angående säkerheten kunna förskaffa sig skälig garanti mot eventuella förluster.

Rörande den föreslagna fondens storlek hava hushållningssällskapen i allmänhet icke avgivit yttrande. Endast Västerbottens läns hushållningssällskap har härutinnan gjort ett uttalande och beräknat behovet inom länet till 100,000 kronor årligen. Med utgångspunkt härifrån skulle det för ändamålet erforderliga beloppet för de fem norrländska länen och Dalarna bliva högst betydligt. Lantbruksstyrelsen anser emellertid, att åtminstone till en början det av motionären beräknade beloppet, 300,000 kronor, torde vara tillfyllest, och vill tillstyrka, att detta belopp måtte tillföras fonden för år 1918.

Såväl motionären som riksdagen hava ifrågasatt, att länen ur den föreslagna fonden skulle jämte nödigt byggnadskapital avse tillhandahållande även av rörelsekapital för mejerierna. Huru stor del av byggnadskostnaden, som skulle erhållas såsom lån, har icke angivits. Det är dock tydligt att, därest länen skola åstadkomma den med dem avsedda nyttan, de böra utgå med en avsevärd del av mejeriernas penningbehov. Å andra sidan böra andelshavarna själva bidra med skäligt belopp, såsom brukar vara fallet vid utlämnandet av andra statslån för understöd åt industrien eller jordbruket. Under sådana förhållanden torde det vara likgiltigt, om länen utlämnas till lägre del av byggnadskostnadens belopp och därjämte till viss del av rörelsekapitalet eller till större del av byggnadskostnaden och icke till rörelsekapital.

Enligt vad lantbruksstyrelsen inhämtat, utlämnar staten inga lån till åstadkommande av rörelsekapital för industrien, utan dylika lån utlämnas till viss del av byggnadskostnaden eller inköp av maskiner och redskap. Det torde ock vara synnerligen svårt att avgöra, huru stort belopp olika mejerier behöva för sin rörelse, då detta kan växla högst betydligt, varemot byggnadskostnaderna genom infordrade anbud eller annorledes kunna tämligen noga bestämmas.

Ett smörmejeri behöver sålunda så gott som intet rörelsekapital, under det att ett ostmejeri behöver ett icke obetydligt sådant. Skulle nu ett ostmejeri övergå till tillverkning av smör eller omvänt, förändras behovet av rörelsekapital i hög grad.

Vid övriga statens lånefonder har räntan i allmänhet satts mer eller mindre under den staten själv kan betinga sig för sina lån. Enligt riksdagens skrivelse borde räntan å nu ifrågakommande lån icke sättas lägre, än den staten själv får erlægga. I fråga om de förstnämnda lånen, där staten genom desammas utlämnande gör en direkt förlust, har det ansetts lämpligt att begränsa denna och minska förmånen av lånet genom att endast bevilja en viss del av lånebehovet. Bestämmas räntan så, att ingen förlust åsamkas statsverket, torde en inskränkning i lånesumman ej erfordras, utan lånet kunna utgå med hela byggnadskostnaden. Under sådana förhållanden torde icke något lån behöva eller bära utlämnas för rörelsekapitalets åstadkommande, utan medel härtill torde kunna anskaffas genom belånande av andelsföreningens egna insatser och förbindelser. Det är emellertid tydligt, att någon bestämmelse om räntans storlek är av behovet påkallad, då den i annat fall dels kan bliva olika för varje år, dels skulle komma att bliva högst ojämn, därest den skulle fullt jämnställas med den staten får erlægga för sina upplånade medel. På grund härav anser lantbruksstyrelsen, att räntan för lån ur fonden bör fastställas till 5 procent eller ungefärligen den ränta staten för närvarande torde få erlægga.

Återbetalningen av lånet synes bära taga sin början, så snart andelsföreningen kommit i full verksamhet, vilket torde få anses vara förhållandet med utgången av det andra året efter lånets beviljande. Vid därpå följande räntebetalning (den tredje) bör sålunda första kapitalbetalningen ske. För att icke göra återbetalningen allt för betungande synes endast $\frac{1}{15}$ av lånet bära inbetalas årligen. På sådant sätt kommer lånet att vara fullt återbetalt 17 år efter utlämnandet.

Storleken av lånen bör, såsom förut anförts, bliva beroende på kostnaderna för uppförande av byggnader och anskaffande av maskiner, men därjämte torde lånebeloppet bära begränsas så, att det icke kommer att gälla för åstadkommande av huru stora anläggningar som helst. Enligt de av hushållningssällskapen avgivna yttrandena över riksdagens skrivelse synes, som om det högsta beloppet för ändamålet torde bära bestämmas till 15,000 kronor.»

Lantbruksstyrelsen har därefter framlagt formulerat förslag till lånevillkor.

Departements-
chefen.

Den nu med anledning av riksdagens begäran verkställda utredningen synes mig ådagalägga, att det är särdeles önskligt, att andelsmejerirörelsen i landets nordligare delar erhåller det stöd, som en statens

lånefond kan skänka vid verksamhetens igångsättande. Alla de förvaltningsutskott, som yttrat sig, hava enstämmigt förordat inrättandet av en sådan fond, och det synes mig givet, att förhållandena i dessa ländsdelar äro så olika mot de inom landet i övrigt rådande, att fullt skäl föreligger att härutinnan göra en skillnad mellan olika delar av landet. Med anledning av ett uttalande i riksdagens skrivelse vill jag nämna, att jag anser Kopparbergs och Gävleborgs län icke böra uteslutas från delaktighet i den föreslagna lånerörelsen. Åtminstone inom mycket stora delar av dessa län äro förhållandena ganska likartade med de inom övriga norrlandslän förefintliga.

Utlåningen synes böra ske genom hushållningssällskapens förmedling.

Lantbruksstyrelsen har föreslagit, att lån skulle lämnas endast till anläggningskostnaden men icke till rörelsekapital och att lånebeloppet skulle få uppgå ända till hela nämnda kostnad, dock ej utöver 15,000 kronor till varje låntagare. Jag ansluter mig till dessa förslag, vilka synas välgrundade, då ju avsikten är att understödja mejeriföretagens igångsättande samt rörelsekapitalet bör kunna tillskjutas av andelsägarna.

Jämväl i avseende å tid och sätt för återbetalning synes mig lantbruksstyrelsens förslag böra vinna godkännande.

I två andra hänseenden vill jag emellertid förorda avvikelser från lantbruksstyrelsens förslag. Det ena gäller räntefoten. Visserligen har riksdagen uttalat, att räntan ej borde sättas lägre än den, som staten själv får erlägga för sina upplånade medel, och lantbruksstyrelsen har på grund härav samt med hänsyn till nuvarande förhållanden på låne-marknaden föreslagit räntefotens bestämmande till 5 procent. Det bör emellertid enligt min mening beaktas, att återbetalningstiden skulle bliva så pass lång som 17 år och att det väl icke får anses uteslutet, att under denna tid statens låneränta kan nedgå, samt lånen alltså för låntagarna kunna komma att te sig som väl dyra. Detta synes böra undvikas, helst meningen ju är att uppmuntra till andelsmejeriers anläggande och jämkningar i mejerilånens räntefot böra så vitt möjlig undvikas. En räntefot av 5 procent skulle för övrigt vara en hel procent högre än högsta räntan från någon av de nuvarande, till jordbruksdepartementet hörande statslånefonder. En sådan skillnad skulle enligt min mening vara alltför stor och jag vill därför förorda, att räntan å andelsmejerifondens lån sättes till 4 1/2 procent. Jag kan nämna, att förvaltningsutskotten hemställt, att räntan ej måtte överstiga 4 procent. Jag har även inhämtat, att lantbruksstyrelsen gärna skulle föreslagit

lägre ränta än 5 procent, men av riksdagens förenämnda uttalande ansett sig förhindrad därtill.

Den andra avvikelsen gäller fondens storlek. Motionären hade ansett ett belopp av 300,000 kronor tillräckligt för den närmaste framtiden. Lantbruksstyrelsen har nu föreslagit, att hela detta belopp skulle anvisas för år 1918, och hänvisat till att Västerbottens läns hushållnings-sällskaps förvaltningsutskott beräknat årsbehovet ensamt för detta län till 100,000 kronor. Härvid är emellertid att märka, att förvaltningsutskottet utgått från att lån även skulle beviljas till rörelsekapital. Själva anläggningskostnaderna för fyra mejerier om året beräknades till knappt 50,000 kronor. Överhuvud anser jag det mindre lämpligt att på förhand fastslå ett visst totalbelopp för fonden, utan torde det vara lämpligast, att samma förfaringssätt tillämpas som beträffande statens andra under senare tid inrättade lånefonder, nämligen att ett visst mindre belopp i början anvisas samt kapitalökning framdeles tillföres fonden, i den mån så visar sig behövt. Då maximilånebeloppet för de enskilda mejerilånen skulle bli 15,000 kronor till varje mejeri, anser jag det tillsvidare vara tillräckligt att medgiva en total årlig utlåning av högst 150,000 kronor, varigenom minst 10 mejerier om året böra kunna åstadkommas. Att allt för mycket forcera dylika mejeriers anläggning synes särskilt under nuvarande tider knappast lämpligt, då byggnads- och övriga anläggningskostnader äro på grund av höjda pris starkt uppdrivna och mejerierna skulle få ett särdeles stort anläggningskapital att förränta och amortera. För övrigt varken kunna eller böra dylika mejerier anläggas i obegränsat antal. Enligt verkställd utredning anses sålunda exempelvis inom Norrbottens län högst 22 mejerier ytterligare böra inrättas. Då det är naturligt, att dessa icke samtidigt anläggas, samt säkerligen även inom de andra länen anläggandet av de behövliga nya mejerierna kommer att fördelas på en följd av år, torde det av mig föreslagna beloppet i tillräcklig mån tillgodose behovet.

De av lantbruksstyrelsen föreslagna lånevillkoren äro avfattade med ledning av de villkor, som gälla för vissa redan befintliga fonder, närmast täckdikningslånefonden och hantverkslånefonden, och synas kunna godkännas med vissa jämkningar, huvudsakligen av redaktionell natur samt avsedda att bereda bättre överensstämmelse med de nya lånevillkor angående täckdikningslånefonden, som i år föreslagits i propositionen nr 185.

Jag tillåter mig nu framlägga följande förslag till allmänna villkor och bestämmelser för lån från norrländska andelsmejerifonden:

1) Hushållningssällskap, som önskar från ifrågavarande fond erhålla statslån för att därav utlämna mejerilån till anläggande av nya andelsmejerier med inredning och utrustning, må därom inom tid, som Kungl. Maj:t bestämmer, till lantbruksstyrelsen ingiva skriftlig framställning, innehållande uppgift å de mejerianläggningar, för vilka mejerilån blivit hos hushållningssällskapet sökta, förslag till belopp och lånetid för varje särskilt dylikt lån ävensom övriga för ärendets bedömande erforderliga uppgifter; ägande lantbruksstyrelsen fastställa formulär för sådan framställning.

2) Lantbruksstyrelsen må efter prövning av sålunda gjorda framställningar bevilja hushållningssällskap statslån från fonden och skall därvid fastställa den tid, inom vilken vid varje särskilt företag mejerianläggningen skall påbörjas och fullbordas, åliggande det lantbruksstyrelsen att om beviljat statslån meddela uppgift till statskontoret.

3) Finnes lånebelopp vara av hushållningssällskap disponerat på annat sätt än förevarande bestämmelser tillåta eller den med lånet avsedda anläggningen icke vara påbörjad eller fullbordad inom den av lantbruksstyrelsen fastställda tiden, skall sådant lånebelopp, på yrkande av lantbruksstyrelsen, omedelbart återbetalas av hushållningssällskapet.

4) Å lyftat, oguldet statslånebelopp skall hushållningssällskap erlægga fyra och en halv procent årlig ränta från lyftningsdagen.

Sedan statslån innehafts under två år från lyftningsdagen, skall vid utgången av vart och ett av de därpå följande femton åren återbetalas en femtondel av det ursprungliga beloppet.

Med fullgörande av de sålunda stadgade ränte- och kapitalinbetalningarna må dock hushållningssällskap åtnjuta anstånd varje gång under tre månader från förfallodagen.

Därest hushållningssällskap icke inom sålunda föreskriven tid inbetalat förfallet kapitalbelopp, skall därå erläggas sex procent årlig ränta från förfallodagen, tills betalning sker.

5) Mejerilån, som av hushållningssällskap utlämnas, må icke till något mejeriföretag beviljas till högre belopp än 15,000 kronor och må icke uppgå till mera än den uppskattade kostnaden för anläggande av mejeriet med inredning och utrustning.

6) Lån må icke beviljas för betalande av skuld för mejerianläggning, som tagits i bruk före låneansökningens ingivande till hushållningssällskapet.

7) Rörande mejerilån, som av hushållningssällskap utlämnas, skall, innan någon del därav må av låntagaren uppbäras, mellan hushållnings-

sällskapet och låntagaren upprättas fullständigt lånekontrakt, varuti bestämmelser i följande avseenden skola finnas intagna, nämligen:

 beträffande beskaffenhet och värde av byggnad jämte inredning och utrustning, för betalande varav mejerilånet är avsett, samt tid för anläggningens påbörjande och fullbordande;

 rörande lånets belopp, säkerheten och villkoren i fråga om ränta och återbetalning;

 huruvida lånet må lyftas på en gång eller i särskilda terminer samt angående sättet och villkoren för lånets utbekommande;

 angående viss tid, inom vilken lånet skall vara till fullo uttaget, vid äventyr att rätten till utbekommande av ej lyft belopp skall vara förverkad;

 angående den kontroll från hushållningssällskapets sida, som låntagaren skall vara skyldig underkasta sig; samt

 därom, att möjligen uppkommande tvister mellan hushållningssällskap och låntagare beträffande tillämpningen av lånekontraktets bestämmelser skola avgöras av skiljemän i enlighet med gällande lag om skiljemän samt att klander mot skiljemännens beslut icke må äga rum.

8) Vid uppgörande av omförmälda lånekontrakt må andra villkor icke betingas i fråga om ränta och återbetalning, än som stadgats angående statslånet, dock med undantag i följande avseenden, nämligen:

 att hushållningssällskap icke är förpliktat att medgiva anstånd med fullgörandet av förfallen ränte- och kapitalinbetalning;

 att låntagare skall äga att, därest han så önskar, även före lånetidens utgång på en gång inbetala ogulden del av mejerilånet; samt

 att hushållningssällskap må kunna förbehålla sig rätt att under nedan angivna förutsättningar uppsäga lämnat mejerilån till inbetalning å tid, som hushållningssällskapet bestämmer, nämligen

 a) om låntagaren ej fullgör vad i kontraktet föreskrivits i fråga om uppförandet av byggnad eller angående anskaffandet av inredning och utrustning;

 b) om låntagaren visar sig försumlig i att erlægga föreskriven ränte- och kapitalavbetalning;

 c) om låntagaren genom bedräglig uppgift föranlett lånets beviljande; samt

 d) om sådana förhållanden inträffat, att låntagaren, med hänsyn till det med lånet avsedda ändamål, uppenbarligen icke längre bör få tillgodonjuta detsamma.

9) Lånekontrakt skall upprättas i två exemplar, av vilka vardera kontrahenten skall taga ett.

10) Hushållningssällskap vare obetaget att under lånetiden medgiva låntagare de lindringar i avseende å lånets återbetalning eller låntagarens skyldighet i övrigt, vilka icke strida mot meddelade föreskrifter eller eljest äro oförenliga med lånets ändamål.

11) Det åligger hushållningssällskap, som innehar statslån, att årligen inom tid, som lantbruksstyrelsen bestämmer, till styrelsen avgiva redogörelse över lånerörelsen enligt av styrelsen fastställt formulär.

12) Statskontoret äger att till vederbörande hushållningssällskap utbetala beviljat statslån mot hushållningssällskapets förskrivning därå.

13) Statskontoret har att, därest stadgad kapital- eller räntebetalning å statslån icke i rätt tid fullgöres, därom göra anmälan hos Kungl. Maj:t, som då vill bestämma, huruvida oguldet statslånebelopp jämte ränta skall återbetalas före den fastställda amorteringstidens slut.

14) Kungl. Maj:t äger meddela de närmare bestämmelser, som kunna erfordras för vinnande av det med ifrågavarande lån avsedda ändamål.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels besluta, att en särskild fond, benämnd norrländska andelsmejerifonden, skall inrättas för understödjande av andelsmejeriers anläggande i Dalarna och Norrland, från vilken fond, som skall förvaltas av statskontoret, statslån må, i mån av tillgång och intill ett belopp av högst 150,000 kronor årligen, tilldelas hushållningssällskap, som förklarar sig villiga att utlämna mejerilån för anläggande av sådant mejeri;

dels såsom kapitalökning anvisa för år 1918 ett anslag till denna fond av 150,000 kronor;

dels ock godkänna de av mig föreslagna allmänna villkor och bestämmelser för lån ur ifrågavarande fond.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall och förordnade, att proposition i ämnet av den lydelse, bil. ... vid detta protokoll utvisar, skulle avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:
Hugo Nordlander.

STOCKHOLM, ISAAC MARCUS' BOKTRYCKERI-AKTIEBOLAG, 1917.